



Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst



Verslag Jubileum 2023

Voor u ligt het verslag van het 40-jarig jubileum van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst. In 2023 en het voorjaar van 2024 vierde de vereniging het 40-jarig jubileum onder andere met een reeks exposities in musea en galleries, de publicatie van twee boeken heel veel workshops. De officiële verjaardag vierden de leden op 22 april 2023 in het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem.

Alle geplande activiteiten zijn uitgevoerd en zelfs meer dan dat. Behalve het feestelijk vieren van het lustrum, was het vergroten van de zichtbaarheid van de papierknipkunst in het algemeen en die van de vereniging een belangrijk speerpunt.

Wij hopen dat u dit verslag met plezier zal lezen.

Het bestuur
Breukelen, september 2024

De jubileumactiviteiten ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum van de vereniging bestonden uit de organisatie van 14 exposities in musea en galleries, de publicatie van het boek *Het scherp van de snede* door Jan Peter Verhave, de restauratie en opvoering van het schimmenspel *De zwerftochten van Odysseus* van Frans ter Gast en de publicatie van een gelijknamig boek, een train-de-trainerproject, een jubileumbijeenkomst in april in het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem en het Papierknipfestival in oktober in het Veenkoloniaal Museum te Veendam. Daarnaast werd er een zeer groot aantal workshops gegeven, waar belangstellenden gratis kennis konden maken met de papierknipkunst door het zelf te doen.

Officieel begon het feestjaar met de Contactdag 2023 in het Openluchtmuseum in Arnhem op zaterdag 22 april, maar al voor die tijd waren verschillende activiteiten al van start gegaan. Op 20 januari belde Museum Elburg met de vraag of de vereniging op korte termijn een expositie kon inrichten, bij voorkeur vóór 1 februari. Een kunstenaar had zich op het laatste teruggetrokken en nu zat het museum met een gat in de planning. Met vereende krachten en de hulp van verschillende bruikleengevers lukte het om op vrijdag 10 februari de expositie *Van verleden tot heden, geknipt en gesneden* te openen; de eerste jubileumtentoonstelling.

Training op Noorderheide

Dankzij een subsidie in natura van het Elise Mathilde Fonds konden begin februari vijftien leden een driedaagse train-de-trainercursus volgen in conferentiecentrum Noorderheide te Vierhouten. Daar kregen zij een training voor basisvaardigheden in het lesgeven. Met alle jubileumevenementen in het vooruitzicht en dankzij een subsidie van het Fonds voor

Cultuurparticipatie moesten er in het jubileumjaar minimaal 25 gratis workshops voor 375 belangstellenden worden gegeven. De training is als zeer waardevol ervaren. Na afloop stonden de nodige workshopgevers paraat voor wat nog komen ging. De tweede tentoonstelling vond onverwacht in het buitenland plaats. In de oorspronkelijke plannen stond de jubileumtentoonstelling van hedendaags knipwerk gepland in Museum de Zwarte Tulp in Lisse. Al maanden hadden leden hiervoor speciaal grote knipsels gemaakt rond het thema bloembollen. Vanwege een doorgeschoven planning als gevolg van de coronabeperkingen in 2020 en 2021, werd ook de tentoonstelling van papierknipkunst een jaar doorgeschoven. Gelukkig schoot het Scherenschnittmuseum in Vreden de vereniging te hulp. In samenwerking met Museum kult in Vreden werd de expositie *Wenn der Frühling kommt... | Als de lente komt...* ingericht. En nog was het jubileum niet officieel begonnen toen de start van het seizoen van het Museum van Papierknipkunst in Westerbork samenviel met de opening van de expositie *In de spotlights* dat een overzicht gaf van de Nederlandse papierknipkunst van de afgelopen 40 jaar.

Contactdag 2023

Eindelijk was daar op 22 april 2023 de Contactdag 2023 in het Nederlands Openluchtmuseum te Arnhem. Het officiële begin van het jubileum. Aan de Contactdag 2023 namen 90 leden deel, waarvan 15 leden van het eerste uur. Uit handen van de voorzitter ontvingen zij een speld met een schaartje.

Tijdens de bijeenkomst mocht prof. Hans Piena uit handen van Jan Peter Verhave het eerste exemplaar van het boek *Het scherp van de snede* in ontvangst nemen. Het boek kwam tot stand in samenwerking met Uitgeverij Waanders te Zwolle en dankzij een crowdfundingactie konden veel knipwerken professioneel worden gefotografeerd en een extra katern in het boek worden toegevoegd. De publicatie kon worden gerealiseerd door financiële bijdragen van Het Cultuurfonds, Gravin van Bylandt Stichting, Fonds A.H. Martens van Sevenhoven, De Gijsselaar-Hintzenfonds, Boekenfonds Elisabeth Grent / F.J.A.M. van der Helm en Fonds SFS. In zijn dankwoord schetste Piena de waardevolle bijdrage van Joke Verhave aan de collectie papierknipkunst in het Openluchtmuseum en de inspanningen van haar en Jan Peter om kennis van historisch papierknipwerk te delen en verspreiden.

Behalve het boek *Het scherp van de snede* verscheen tijdens de Contactdag 2023 ook een jubileumnummer van *Knip-Pers*. Dit nummer bevatte interviews met leden die 40 jaar lid van de vereniging zijn. Uit reacties van leden spreekt waardering over de inhoud, de kwaliteit en de uitstraling. Andere onderdelen van de contactdag waren een optreden van Wij-4-en, workshops, een schimmenspelvoorstelling en een opvoering met een papieren theater. In ruil voor een bedongen korting op de feestzaal gaf de vereniging een aantal weken later workshops papierknippen aan bezoekers van het museum. Hiervoor waren inmiddels met steun van het Fonds voor Cultuurparticipatie vijf lesboxen samengesteld en aangeschaft, die de workshopgevers ter beschikking staan.

En door

Lang viel er niet op de lauweren van een geslaagde contactdag te rusten. Bij de exposities in Elburg en Vreden moesten de eerste workshops worden gegeven en in het Kantmuseum in Horst stond alweer de volgend tentoonstelling op stapel. Als onderdeel van de expositie *Symbiose, kant ontmoet papier* stelde het museum een selectie samen van werk van de WhatsApp-knipkring, die gedurende bijna vijf maanden de toonladen in het museum mochten

vullen. En vanzelfsprekend moesten ook hier weer workshops en een excursie georganiseerd worden.

Nu het zuiden van het land was bediend, ging de aandacht over richting het noorden. Op 12 mei opende GalerieTroost in Ten Boer (gemeente Groningen) de deuren van een tentoonstelling met knipwerk van hedendaagse knippers uit Groningen, Friesland en Drente, aangevuld met enkele werken uit de 20ste eeuw uit diezelfde provincies.

Tijdens de opening van de expositie vond ook de lancering plaats van de website juweeltjesvanknipkunst.nl. Naast het sterfbed van folkloriste Eline Huizenga-Onnekes stond een koffer vol papieren met daartussen een manuscript getiteld *Juweeltjes van Knipkunst*. Ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum is dit manuscript gedigitaliseerd en digitaal doorzoekbaar gemaakt. De bewuste koffer viel in Ten Boer te bewonderen. Ook tijdens de expositie in Ten Boer weer workshops en een excursie voor leden.

Twee extraatjes

Dankzij het succes van de expositie in Elburg benaderde bibliotheek De Maten in Apeldoorn het bestuur met de vraag een presentatie in te richten tijdens de *Papier Biënnale* in CODA Apeldoorn. Wat in Elburg lukte, slaagde opnieuw in Apeldoorn. Binnen no-time was er een tentoonstelling van antiek en hedendaags knipwerk ingericht. De Maten was als locatie opgenomen in Tour de papier, een fietstocht rond Apeldoorn met papier als onderwerp. Deze expositie bracht de vereniging in contact met CODA Apeldoorn, waar ze opnieuw workshops mocht geven.

Terwijl in Apeldoorn workshops werden gegeven, was de Knipkring Utrecht drukdoende samen met Utrechtse goudsmiden een expositie in te richten. Vooraf niet gepland, kwamen de ambachten goudsmiden en papierknippen samen in de expositie *Steen, papier, schaar* in Galerie Waterbolk. Een succesvolle tentoonstelling, en u raad het al, met de nodige workshops.

Historische knipwerken

Het uitgangspunt voor het jubileumjaar waren twee tentoonstellingen: één met hedendaags werk en één met historische knipsels. De expositie met historisch werk werd *Geknipt voor het leven* in het Veenkoloniaal Museum in Veendam, waar de knippers van Groningen, Friesland en Drente uit vroeger tijden centraal stonden. Met een groot aantal stukken in bruikleen uit verschillende musea en een aantal particuliere collecties kon een fraai overzicht worden ingericht.

Tijdens de opening kon het eerste bord voor IE-spotten worden onthuld. IE-spotten brengt een vorm van immaterieel erfgoed (IE) onder de aandacht met bordjes met een QR-code. Wie de QR-code scant, komt op een webpagina over papierknipkunst met informatie en twee filmpjes. Een tweede bord is enkele weken later bevestigd aan het Museum van Papierknipkunst en in 2024 een Duitse variant aan het Scherenschnittmuseum in Vreden. Aan de eerder genoemde lesboxen zijn verkleinde versies van dit bord toegevoegd.

Na de zomer

Inmiddels was het zomer geworden en kon er een klein beetje gas worden teruggenomen. Veel exposities waren nu geopend en het enige waar de vereniging voor moest zorgen waren voldoende workshops. Voor iedereen het in de gaten had, waren de vakanties alweer voorbij en riepen de jubileumactiviteiten weer om aandacht.

Op 23 september konden de leden weer aantreden bij de opening van de expositie *Kopstukken uit de schaduw* in het Dordts Patriciërshuis in Dordrecht. De getoonde knipsels belichtten de Nederlandse papierknipkunst in huiselijke kring rond 1800, variërend van speciaal uit hand geknipte silhouetten tot interieurs. De opening van de tentoonstelling in Dordrecht was meteen het begin van een nieuwe drukke periode. Op 1 oktober opende in het Flower Art Museum in Aalsmeer de tentoonstelling *De natuur geknipt*, met werk van leden van de vereniging. De samensteller van de expositie had de deelnemers gevraagd met hun knipwerk uit hun comfort zone te komen en eens groter of aparter te denken. Dit resulteerde in een fraaie combinatie van traditionele papierkunstwerken aan de wanden en ruimtelijk werk in het midden van de expositiezaal. Als volgende stond de ledenexpositie *Papierknipkunst in Leiden* in Galerie Zône, wederom met de nodige workshops om bezoekers te laten proeven aan de papierknipkunst.

Papierknipfestival

De klapper van de maand was het papierknipfestival op zaterdag 7 oktober in het Veenkoloniaal Museum in Veendam. Die dag stond het museum volledig in het teken van de papierknipkunst. Het was een dag vol workshops voor beginners en gevorderden, lezingen, schimmenspel, film, taxatie van historische papierknipwerken, verkoop van boeken, een stand van het Museum van Papierknipkunst, een silhouetknipster en de expositie *Geknipt voor het leven*. De dag werd afgesloten met een optreden van zanger broeder Dieleman, die een muzikale ode bracht aan de negentiende-eeuwse knipper Jan de Prentenknipper. Dankzij een intensieve publiciteitscampagne is het papierknipfestival door ruim 250 mensen bezocht.

Het nieuwe jaar

Op 8 maart 2024 kon de uitgestelde expositie *Geknipt voor het voorjaar* in Museum de Zwarte Tulp in Lisse worden geopend.

Schimmenspel

Bij toeval kwam het bestuur in 2021 in contact met iemand die het originele schimmenspel *De zwerftocht van Odysseus* van Frans ter Gast uit 1937 wilde overdragen aan de vereniging. Na ampele overweging heeft de vereniging besloten het spel aan te schaffen om het ter gelegenheid van het 40-jarig jubileum te restaureren en op te voeren. Tijdens het Papierknipfestival in Veendam op 7 oktober is een eerste voorstelling van een aantal scènes uit dit schimmenspel gegeven.

In het Paasweekend van 2024 voerde Henk ten Donkelaar met hulp van Monique van Ruyven tweemaal een complete voorstelling uit met originele muziek van *De zwerftocht van Odysseus*. Tijdens die uitvoeringen zijn beeld- en geluidsopnamen gemaakt ten behoeve van een video voor op Youtube. Tijdens het gehele project is er goed contact geweest met nabestaanden van Frans ter Gast en musicus Will Gilbert.

Na afloop van de uitvoering is de publicatie van het gehele schimmenspel in boekvorm aangekondigd. Het bestuur van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst heeft dit boek exclusief cadeau gedaan aan haar leden. Dit prachtige hardcover ingebonden boek is goed ontvangen. Een uitgebreid verslag over het project is in het boek opgenomen.

Afsluiting

Het jubileumjaar werd officieel afgesloten tijdens de Contactdag 2024 in Lisse. Tijdens de Algemene Ledenvergadering konden leden en bestuur tevreden terugkijken op een geslaagd

jaar. Als cadeau ontvingen alle leden het aangekondigde boek *De zwerftocht van Odysseus* met daarin alle platen van het in 1939 door Frans ter Gast gesneden schimmenspel met tekst van Charivarius. De middag werd ingevuld met workshops waar ook niet-leden bij konden aansluiten.

Laatste expositie

Hoewel het jubileum met de Contactdag 2024 officieel was afgesloten, ging op 20 april 2024 nog een laatste jubileumtentoonstelling van start: *Achter gesloten muren* in museum Krona te Uden. Voor deze tentoonstelling mocht de vereniging een ruimte inrichten met knipsels met een religieuze context. Er hingen onder andere geknipte katholieke bidprentjes of Santjes uit de collectie van het museum, aangevuld met veelal oudtestamentische voorstellingen uit particuliere collectie.

Workshops

Gedurende het jubileumjaar heeft de vereniging gratis workshops gegeven bij alle tentoonstellingen, tijdens het Papierknipfestival, de contactdagen en bij een aantal evenementen georganiseerd door derden. Dit waren onder meer tijdens de Papiermarkt in Warmond, in het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem, Museum CODA in Apeldoorn, tijdens de Papier- en Textielmarkt te Rijswijk, de Schermer Kunstroute, Ambacht in Beeld Festival in Amsterdam en in Brussel, de Familiedag Brabant Smaakt in Eindhoven en de Boudewijn Büchdam in Amsterdam.

Verder mag niet onvermeld blijven dat Anke Doornekamp alle twaalf provinciale bijeenkomsten van de eveneens 40-jarige Vlinderstichting bezocht met een workshop vlinders knippen. Soms werd zij daarbij geassisteerd door andere leden van de vereniging. Deze workshops waren een groot succes, er werd enthousiast geknipt. Naar aanleiding van deze bijeenkomsten vroegen andere organisaties ook workshops aan.

Het doel was de knipkunst bekendheid te geven en belangstellenden aan te zetten tot papierknippen. Dankzij financiële ondersteuning van het Fonds voor Cultuurparticipatie konden lesboxen worden aangeschaft en was het mogelijk de docenten een bescheiden vrijwilligersvergoeding te betalen en reiskosten te vergoeden. Gedurende het jubileumjaar zijn vanuit de vereniging 98 workshops gegeven, waaraan in totaal ruim 1200 volwassenen en bijna 300 kinderen hebben deelgenomen.

Communicatie

Een communicatieplan maakte deel uit van het jubileumjaar. De ambities van dit plan bleken groter dan de capaciteit van de vrijwilligers die het moesten uitvoeren. Desondanks kon veel wel worden verwezenlijkt.

Voor het jubileum werd een folder gemaakt die wijd verspreid werd. Halverwege het jaar verscheen er een aangepaste herdruk en in oktober een derde gewijzigde versie. Ander promotiemateriaal ter gelegenheid van het jubileum waren rolbanners met het jubileumlogo, workshopbordjes met de namen van de subsidiegevers, stickers en cocktailprikkers, papiersnijdertjes en linnen tasjes met het jubileumlogo.

Voor het Papierknipfestival is een afzonderlijke flyer gemaakt, die verspreid is via de leden, musea en galeries en VVV's en bibliotheken in de provincies Groningen en Drente.

Pers

Per expositie heeft de vereniging zelf een persbericht opgesteld dat zowel twee maanden als drie weken voor aanvang is verspreid onder de landelijk en regionale pers. Ook zijn verschillende tijdschriften en (lokale) omroepen aangeschreven. Deze persberichten stonden vaak los van aanvullende persberichten van de musea en galeries. Aankondigingen van workshops zijn uitsluitend gestuurd naar de lokale pers en lokale omroepen.

Een en ander heeft onder meer geresulteerd in verschillende aankondigingen in lokale media en interviews op lokale radiozenders. Omroepen waar een interview over papierknipkunst is gegeven zijn: *Groningen 1*, *RTV Noord*, *Sleutelstad Radio* en *Radio M*.

Voor zover bekend bij het bestuur verschenen er artikelen over papierknipkunst in de tijdschriften *Collect*, *Historiek*, *First Cut* en *Métier*. Daarnaast werd in regionale en landelijke kranten aandacht besteed aan de papierknipkunst. Artikelen waar de vereniging haar medewerking aan verleende verschenen in de *Telegraaf*, *Dagblad van het Noorden*, *Noord-Hollands Dagblad*, *Netherlands Post*, *De Uitkomst*, *AD/De Dordtenaar*, *Groene Post*, *Oneindig Noord-Holland*, *Aalsmeer Vandaag*, *Groenlo Gids*, *Onkruid*, *De Nieuwe Meerbode*, *AD/Utrechts Nieuwsblad*, *DUIC* en *De Kunstkrant*. Daarnaast plaatste Het Dordts Patriciërshuis in *NRC* een paginagrote advertentie om de tentoonstelling *Kopstukken uit de schaduw* onder de aandacht te brengen.

Voor het Papierknipfestival en een aantal workshops heeft de vereniging geadverteerd in landelijke kunsttijdschriften, lokale huis-aan-huisbladen en op Facebook.

Resultaat

Wat heeft het jubileumjaar opgeleverd? Allereerst een moe, maar voldaan bestuur. Daarnaast een nieuwe groep vrijwilligers die graag een bijdrage wil leveren aan de activiteiten van de vereniging. Dankzij alle jubileumactiviteiten heeft een grote groep mensen kennis kunnen maken met de papierknipkunst. De naamsbekendheid van de vereniging is vergroot en het ambacht van papierknippen is meer onder de aandacht gekomen met een groei in het ledenaantal als nevenopbrengst. Gedurende het jubileumjaar mocht de vereniging 77 nieuwe leden bijschrijven. De in het jubileumjaar ingezette groei heeft zich na het afsluiten van het jubileum voortgezet.

Activiteiten die voortvloeien uit een betere zichtbaarheid zijn onder andere het verzoek van Bruna Boekandel een reclameposter met knipwerk te maken, opnames voor het KRO/NCRV programma *Zin in morgen* bij een knipkring, het televisieprogramma *Klokhuis* dat een aflevering wil wijden aan papierknippen, het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem dat vrijwilligers gaat opleiden om papierknipworkshops te kunnen geven en papierkunstenaar Sun Lee zal tijdens de Dutch Design Week 2024 een presentatie inrichten met werk van leden van de vereniging.

Dank

Het bestuur bedankt de leden voor hun geweldige inzet, steun en betrokkenheid in het jubileumjaar. We hebben genoten van de saamhorigheid en van ieders enthousiasme. We zien uit om ook de komende jaren (iets minder intensief) samen, al knippend, voort te gaan.

Gerealiseerde jubileumexposities

- Museum Elburg, *Van verleden tot heden - geknipt en gesneden*;
- Museum van Papierknipkunst te Westerbork, *In de spotlights*;
- Scherenschnittmuseum/Museum kult te Vreden, *Wenn der Frühling kommt...*;
- De Kantfabriek te Horst, *Symbiose* (als onderdeel van een groter geheel);
- Galerie TroosT in Ten Boer, *Knipwerk in Galerie TroosT*;
- Galerie Waterbolk te Utrecht, *Steen, papier, schaar*;
- Veenkoloniaal Museum Veendam, *Geknipt voor het leven*;
- Schermerhorn, *Schermer Kunstroute*;
- Het Dordts Patriciërshuis te Dordrecht, *Kopstukken uit de schaduw*;
- Galerie Waterbolk te Utrecht, *Papier vertier*;
- Galerie Zône te Leiden, *Papierknipkunst in Leiden*;
- Flower Art Museum Aalsmeer, *De natuur geknipt*;
- Museum de Zwarte Tulp te Lisse, *Geknipt voor het voorjaar*;
- Museum Krona te Uden, *Verborgen achter muren* (als onderdeel).

Subsidiënten

Het jubileumjaar van de Nederlandse Vereniging voor Papierknipkunst of onderdelen daarvan zijn mogelijk gemaakt dankzij (financiële) ondersteuning van:

- Het Cultuurfonds
- Fonds Cultuurparticipatie
- Elise Mathilde Fonds
- Martens van Sevenhoven
- Hendrik Muller Fonds
- De Gijsselaar-Hintzen Fonds
- Fonds SNS
- Gravin van Bylandt Fonds
- Boekenfonds Grent
- Lies Markus Fonds

Jubileum in getallen

- 14 exposities
- 2 boeken
- 1 extra *Knip-Pers*
- 1 schimmenspel gerestaureerd
- 2 contactdagen
- 1 papierknipfestival
- 1 extra website
- 5 nieuwe lesboxen
- 15 nieuwe workshopgevers
- 1600 kleine stickers
- 500 grote stickers
- 80 toonbank borden (4 varianten)
- 500 cocktailprikkers
- 450 programmaboekjes (3 varianten)
- 4500 jubileumfolders (3 varianten)
- 5500 verenigingsfolders
- 6 rolbanners
- 2867 buttons met knipseltjes
- 150 katoenen tasjes
- 400 uitnodigingskaarten
- 300 jubileum postzegels
- 2000 jubileumenvelopen
- 100 papiersnijders
- 100 placemats
- 4 radiointerviews
- meer dan 35 redactionele artikelen in de media
- 98 workshops voor ruim 1200 volwassen en bijna 300 kinderen
- 10 subsidiënten
- 183 deelnemers aan de crowdfundingactie
- 77 nieuwe leden (naar 322 leden)
- een verlaging van de gemiddelde leeftijd van de leden met 10 jaar
- 6 vermoeide, maar voldane bestuursleden
- talloze tevreden leden en vrijwilligers die een bijdrage hebben geleverd